

Till kommunstyrelsen i Halmstads kommun

Halmstads plan för klimatanpassning

Som en del i Klimataktion Halmstads föreläsningsserie om klimat, energi och miljö på Stadsbiblioteket i Halmstad genomfördes den 14/10 ett s.k. dialogmöte under medverkan av kommunrådet Henrik Oretorp och kommunbiologen Ellinor Waldemarsson. Mötet lockade ca 35 deltagare. Efter en inledning av Henrik och Ellinor vidtog diskussion i grupper med teman *Kusten, Staden, Landsbygden*. Synpunkter från grupperna sammanställdes på lappar som överlämnades till Ellinor. Slutligen framfördes frågor och diskuterades i plenum.

Nedan sammanfattas några av de fakta och synpunkter som framkom vid mötet. Klimataktion har därutöver tillfogat ytterligare synpunkter.

1. Kartunderlag, topografi

En översiktlig översvämningskartering är gjord som visar effekten av 3,5 resp. 4,5 m förväntad havsnivåhöjning fram till år 2100. Snarast måste ett mer omfattande kartmaterial tas fram som visar på risker för översvämning i vattendrag i hela kommunen samt risker för ras och skred. För Halmstads innerstad bör tas fram en plan för hur vattnet kan kanaliseras till vissa gator vid kraftiga regn.

Det bör påpekas att förutsägelser om förväntad havsnivåhöjning är osäkra och kan mycket väl visa sig vara i underkant. För Halmstads del måste särskilt beaktas den s.k. vinduppstuvningseffekten i Nissans mynnig (se nedan under punkt 3).

2. Förebyggande åtgärder

Arbete är påbörjat med invallning i Getinge av de områden som drabbades vid den senaste stora översvämningen i Suseåns dalgång. Detta arbete förefaller sluka hela budgeten för klimatanpassning de närmaste åren.

Frågor ställdes om hur stadens lägre delar kan skyddas genom invallning av kusten och Nissan. Måste staden gradvis flyttas högre upp, kanske till sitt ursprungliga läge vid Övraby? (Kostnaden för flyttning av ett hus uppgavs vara ca 10 Mkr). Vad gäller stränderna kan man enligt Henrik Oretorps föredragning välja mellan hårda skydd (stenskonning) eller mjuka (flytta sand).

3. Fysisk planering

Gällande översiktplan innehåller ett relativt välskrivet kapitel om klimatanpassning. Frågan är om de principer som där fastställs i tillräcklig grad tillämpas i den faktiska fysiska planeringen. Vid tillämpningen av ÖP i detaljplaneringen görs därtill alltför ofta avsteg från en sund klimatanpassning.

Den klimatanpassningsplan som kommunen avser att utarbeta måste på sikt inarbetas i ÖP. Innan nästa kommunomfattande ÖP kan det göras ett tematiskt tillägg till den nuvarande. Men vi kan inte vänta på att dessa dokument blir fastställda. Arbetet med detaljplaner och bygglov måste redan nu ta hänsyn till klimathotet. Det innebär bl.a. att man måste vara mycket restriktiv med nybyggnation i strandnära lägen – alldeles oavsett strandskyddet! Detta gäller både längs kusten och längs vattendrag och sjöar i inlandet. I Halmstads tätort längs Nissan kan planerade exploateringar behöva omprövas. Det kan gälla bl.a. Örjans vall, nya bussterminalen under järnvägsviadukten, Tullkammarkajen, Södra infarten och hamnen. Vidare bör man snarast planera för en flyttning av väg E6.

Vid nyetableringar längs kusten tas i Halmstad hänsyn till en förväntad havsnivåhöjning till högst 3,5 m vid extrema vädersituationer. Detta räcker sannolikt inte. Laholms kommun tillämpar +4,5 m och Kungsbacka +5.5 m. Kungsbacka är särskilt utsatt genom sitt läge innanför en djup havsvik. Halmstads läge vid en flodmynning längst in i Laholmsbukten i förhållande till de dominerande sydvästliga vindarna är också extra känsligt. Ytterligare beräkningar behövs, men i enlighet med försiktighetsprincipen bör gränsvärdet 3,5 m höjas redan nu.

4. Tekniska system

Dag- och spillvattensystem kommer att utsättas för stora påfrestningar vid extrem nederbörd och höjd havsnivå. Det är viktigt att fullfölja arbetet med separering av systemen för att undvika föroreningsspridning. Vattenförsörjningen måste tryggas genom att klimatsäkra de viktigaste vattentäkterna och skydda dem för påverkan av förorenat vatten. Ett särskilt problem är det stora antal gamla deponier som vid höjd grundvattennivå och översvämningar riskerar att släppa ut föroreningar. Fjärrvärmens känslighet måste utredas och dess funktion vid översvämningar säkras.

5. Förvaltningar

För att skydda viktiga samhällsfunktioner bör man inventera översvämningskänsliga lokaler för elanläggningar, datorer, servrar, register, värdehandlingar, konst etc., och vidta åtgärder för att säkra dessa funktioner. Risker är t ex stor för saltskador vid havsvatteninträngning. Det kan gälla elsystem och även armering i byggnader.

6. Beredskap och larm

En beredskapsorganisation måste dimensioneras för ett 100-årsflöde. Det räcker inte att skicka hemvärnet till hjälp för fastighetsägare.

Vid kraftiga regn uppströms åar som t. ex. Nissan, Fylleån och Suseån, måste finnas förberedda larmkedjor för tidig varning. (I Slättåkra regnade det 189 mm som sedan drabbade Getinge). Fastigheter ligger väldigt nära Nissan i bl.a. Oskarström, Sennan, Åled m.fl. Risk för dammbrott och rasering av broar måste särskilt beaktas. Samordning bör ske med Hylte kommun och Hylte Bruk, som planerar att öka sitt maximala utsläppsflöde för att säkra verksamheten.

7. Medicinska aspekter

Vid kraftiga värmeböljor drabbas särskilt de äldre. Det måste finnas möjlighet till kylning på äldreboende och sjukhus. Utbyggnad av fjärrkyla till dessa lokaler bör övervägas. I städer kan på grund av topografin och brist på grönska uppkomma s.k. värmeöar. Planer på evakuering av särskilt utsatta lokaler bör finnas.

8. Rådgivning

Fastighetsägare har ansvar att förbereda skydd för sin egendom, men kommunen har ett ansvar för rådgivning till fastighetsägare och allmänhet. Kommunen har ett skadeståndsansvar om bygglöv beviljats på olämpliga platser.

9. Jord- och skogsbruk

Här har kommunen ett begränsat ansvar, men de areella näringarna har en viktig roll att spela när det gäller att förebygga skador på samhället av extrema vädersituationer. Utdikningar av sjöar och våtmarker och uträtning av vattendrag under tidigare epoker har sannolikt minskat landskapets buffrande förmåga mot häftiga regn. Monokulturer av gran och kalhyggen har ökat skogens stormkänslighet och minskat dess buffringskapacitet.

Motåtgärder kan innefatta plantering av vegetationsbårder längs vattendrag, grävning av fångdammar som kan buffra vattenflödet, ökad plantering av lövträd m.m. Det bör klargöras var ansvaret ligger för de landskapsförändrande åtgärder som klimathotet föranleder.

10. Klimatbudget

Kommunens nuvarande budget för klimatanpassningsåtgärder är i stort sett begränsad till invallningsåtgärder i Getinge (10 av totalt anslagna 12 Mkr). Skälet att så lite medel avsatts för ytterligare klimatanpassning angavs vara att det saknas underlag för vidare åtgärder. Därför är det enligt Klimataktions mening av högsta vikt att arbetet med kartering och åtgärdsplaner forceras. Tilläggsanslag för t ex nödvändiga konsultarvoden kan behövas. Förslag framfördes vid mötet att kommunen snarast inrättar en klimatanpassningsfond för framtida kostnader.

11. Slutsatser

Arbetet med en klimatanpassningsplan måste forceras. Flera andra kommuner har kommit längre och kan tjäna som förebilder. Exempel på sådana kommuner är Kristianstad och Malmö. I Hallands län har Laholm gått före och antagit en plan. Länsstyrelsens regionala handlingsplan för klimatanpassning i Hallands län från 2014 skall ingå i underlaget.

Mycket av riskkarteringen och annat underlag för en åtgärdsplan saknas ännu. Dock kan redan nu vissa slutsatser dras från nuvarande kunskapsbild vad gäller nödvändiga åtgärder.

- Vid all nybyggnation bör kalkyleras med en högsta vattennivå på minst 4,5 meter över normalvattenstånd. Utgångspunkten bör vara att byggnader och trafiksystem som byggs idag skall ha en varaktighet av 100 år eller mer.

- Att bygga den planerade Södra infarten kan visa sig vara bortkastade pengar inom en inte alltför avlägsen framtid med höjda havsyttnivåer och kraftigare oväder. Vi uppmanar kommunen att avbryta detta projekt och istället reservera medlen för klimatåtgärder.
- Planen för hållbara transporter bör snarast revideras med hänsyn till klimatriskerna. Det innebär bl.a. att en framtida flyttning av väg E6, inklusive följdverkningar på kommunens vägnät, måste tas med i den fysiska planeringen.
- *Arbetet med anpassning till ett förändrat klimat får inte innebära att nödvändiga insatser för att begränsa kommunens bidrag till den globala uppvärmningen eftersätts.*

Halmstad den 28 oktober 2015

För Klimataktion Halmstad

Anne-Marie Bruno
Bertil Nilsson
Bruno Toftgård
Mats Lundkvist
Torbjörn Johansson

Korrespondens i detta ärende genom
Bruno Toftgård
Prosten Bergs väg 7
302 92 Halmstad
b.toftgard@telia.com